

به مناسبت هفته پژوهش ۱۴۰۴ (۲۲ تا ۲۷ آذرماه)، معاونت سیاست‌گذاری منابع علمی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران مجموعه‌ای از مصاحبه‌های اختصاصی با کتابداران این دانشگاه را تنظیم کرده است. مجموعه "کتابدار در آینه پژوهش: روایات کتابداران دانشگاهی" از ۲۲ آذر، هر روز به صورت یک گفت‌وگو و روایت منتشر می‌شود تا نگاهی نزدیک بیاندازیم به نقش پژوهشی کتابداران، دیدگاه‌هایشان درباره فرآیند پژوهش و چالش‌ها و فرصت‌هایی که پژوهشگران در فضای کتابخانه‌ای با آن روبه‌رو هستند. در این هفته همراه ما باشید تا صدای کتابداران دانشگاه تهران را بشنویم و جایگاه کتابخانه را در زیست‌گاه پژوهش، بار دیگر مرور کنیم.

ملیحه درخوش

معاون سیاست‌گذاری منابع علمی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

کتابدار در آینه پژوهش: روایات کتابداران دانشگاهی

❖ **روایت اول:** سرکار خانم مریم امینی، کارشناس ارشد علم

اطلاعات و دانش‌شناسی و رییس کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران هستند. ایشان تجربه ۲۵ سال فعالیت تخصصی در کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی را دارند.

به مناسبت هفته پژوهش مصاحبه‌ای با ایشان انجام داده ایم و نظرشان را درباره ارتباط فعالیت‌های کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهش پرسیده ایم. متن این مصاحبه به شرح زیر است:

❖ در ابتدا سپاسگزارم که وقت ارزشمندتان را در اختیار ما گذاشتید. به مناسبت "هفته پژوهش" و در چارچوب مجموعه‌ای کوتاه که توسط معاونت سیاست‌گذاری منابع علمی کتابخانه مرکزی تهیه می‌شود، قصد داریم هر روز یک گفت‌وگوی کوتاه با یکی از همکاران کتابدارمان منتشر کنیم. در این مصاحبه چند پرسش داریم تا از دیدگاه‌ها و تجربه‌های شما درباره ارتباط فعالیت‌های کتابخانه با فرآیند پژوهش بهره‌مند شویم. پاسخ‌های شما کمک می‌کند تا صدای کتابداران دانشگاه تهران را در هفته‌ای که به پژوهش اختصاص دارد، بهتر بشنویم.

❖ چه تغییرات و تحولات مهمی را در طول سال‌های کاری خود در حوزه کتابداری و خدمات اطلاعاتی شاهد بوده‌اید؟

خانم امینی: دسترسی به اینترنت در کتابخانه‌ها، ورود نوسا به عنوان اولین نرم‌افزار با امکان جستجوی اطلاعات و ورود اطلاعات غیرمستقیم، اشتراک پایگاه‌های اطلاعاتی؛ اوراکل و امکان ورود اطلاعات توسط کتابداران؛ آذرسا و امکان الصاق فایل و پیشرفتهای دیگر؛ ورود هوش مصنوعی

❖ با توجه به تجربه‌تان در کتابخانه‌های دانشگاهی، چطور می‌توان بهترین حمایت‌ها را از پژوهشگران و دانشجویان در فرآیند انجام پژوهش فراهم کرد؟

خانم امینی: ایجاد و فعال‌سازی روحیه پژوهشگری در کل دانشگاه (هیئت علمی، کارکنان، کتابداران و حتی نیروهای خدمات) با آموزش مستقیم و غیرمستقیم؛ اطلاع‌رسانی درباره امکانات پژوهشی موجود و نحوه دستیابی به امکانات پژوهشی گسترده‌تر؛ آموزش و توجیه منطقی کلیه افرادی که به هر شکل در چرخه ارائه اطلاعات به پژوهشگران نقش دارند برای ارتباط موثر و تسهیل دسترسی پژوهشگران به منابع؛ آموزش روش‌های پژوهش و استفاده منطقی و موثر از دانش در فرآیند پژوهش؛ برقراری ارتباطات موثر با مراکز علمی دیگر با توافق‌نامه و تفاهم‌نامه‌ها جهت استفاده از منابع و امکانات علمی-پژوهشی سایر سازمان‌ها، انجام پروژه‌های علمی و کاربردی مشترک در همه شاخه‌های دانش با تمام موسسات و سازمان‌های معتبر داخلی و خارجی و اطلاع‌رسانی، تشویق و معرفی اهالی دانشگاه جهت مشارکت در این پروژه‌ها.

❖ کتابخانه‌ها و منابع اطلاعاتی در دوران دیجیتال چه چالش‌هایی دارند و به نظر شما چگونه می‌توان این چالش‌ها را پشت سر گذاشت؟

خانم امینی: ورود تکنولوژی با سرعت سرسام‌آور به همه حوزه‌ها، گاهی سبب می‌شود به دلیل کمبود آگاهی و تسلط، خیلی عقب‌تر حرکت کنیم. بی‌اخلاقی‌ها و تخلف‌های پژوهشی در این زمان فرصت جولان بیشتری دارند و نیاز است دست اندرکاران کتابخانه‌ها و منابع علمی با دریافت آموزش‌های آسان، جذاب و کاربردی، هم‌پای فناوری حرکت کنند و بتوانند کاربران را به استفاده مفید، منصفانه و قانون‌مند از فناوری ترغیب و

راهنمایی کنند و با تشخیص به موقع، از تخلفات علمی پیشگیری نمایند و در انجام پژوهش‌های معتبر نقش مفیدی داشته باشند.

❖ با توجه به تجربه‌ی شما، چگونه می‌توان پژوهشگران و دانشجویان را به استفاده بهینه از منابع کتابخانه‌ای ترغیب کرد؟

خانم امینی: با آموزش روش‌های پژوهش و استفاده از منابع علمی کاربردی به روز، معرفی همه جانبه و جالب منابع کتابخانه‌ای با استفاده از رسانه‌های معتبر و محبوب؛ معرفی مرحله به مرحله (ابتدا منابع جالب و جذاب، سپس انواع و دسته‌های منابع، روش دسترسی، تسهیل قوانین استفاده بدون خطر برای منابع و ...)

❖ با توجه به پیشرفت‌های هوش مصنوعی و کاربرد آن فرایندهای کتابخانه‌ای، به نظر شما آینده کتابخانه‌ها و خدمات آنها چه تغییری خواهد کرد؟ آیا این تحولات می‌تواند به بهبود فرایندهای پژوهشی کمک کند؟

خانم امینی: خدمات کتابخانه‌ها همگام با پیشرفت‌های روز باید در جهت هدایت به استفاده علمی و اخلاق‌مدارانه از هوش مصنوعی در پژوهش‌ها قرار گیرد. ورود اطلاعات و توصیفات منابع در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای با در نظر گرفتن روش‌های عملکرد هوش مصنوعی به شکل موثر و کاربردی‌تر انجام شود.

❖ نقاط قوت و ضعف کتابداری در کتابخانه‌های دانشگاه تهران از نظر شما چیست؟

خانم امینی: به نگرش جامع و گسترده کتابداران نیاز داریم. باید هر کدام بتوانیم کل مجموعه منابع و فناوری‌های کتابداری دانشگاه را به عنوان دارایی مشترک در نظر بگیریم تا امکان تصمیم‌گیری و ارائه پیشنهاد کاربردی برای پیشرفت‌های کتابخانه‌ای داشته باشیم.

هنوز نتوانسته‌ایم بین کتابداری سنتی و مدرن ارتباط دوستانه برقرار کنیم. به دلیل قدمت و شرایط خاص تاسیس، شکل‌گیری و فعالیت دانشگاه تهران، انواع بی‌شمار منابع در دانشگاه موجود است و نیاز است با رویکرد سنتی-مدرن، راهکارهای میانه‌ای برای ورود آخرین فناوری‌ها به سنتی‌ترین گوشه‌های مجموعه منابع "کتابخانه‌هایمان" بیابیم به شکلی که هم تمامیت منابع قدیمی حفظ شود و هم با فناوری نوین قابل استفاده و ارائه باشد.

❖ اگر به عنوان یک کتابدار خاطره‌ای درباره کمک به یک پژوهشگر دارید، لطفاً آن را تعریف بفرمایید.

خانم امینی: پژوهشگری، یک عنوان از مجموعه قزوینی را نیاز داشت که این مجموعه در عملیات عمرانی کتابخانه در قفسه‌های انبار قرار گرفته و در حال انتقال به تالار نفیس بود، در طول دو ماه، هر روز چند طبقه از قفسه‌های انبار و جعبه‌های جدا شده را دنبال کتاب گشتیم و پیدا نشد. آخرین کتابی که در قفسه قرار گرفت، همان بود!

خانم پژوهشگر جوان آلمانی برای بررسی یک نمایشنامه قدیمی آمده بود که در جریان جست‌وجو برای ایشان در بخش راکد کتابخانه، حدود ۲۰۰ برگ مدارک و اسناد تاریخی یافته شد! در جریان توضیحات درباره نسخه‌های عکسی موجود کتابخانه برای یکی از اعضاء هیئت علمی، با دیدن دو برگ عکس معرفی شده، محل نگهداری یک نسخه خطی که سالها کسی از آن مطلع نبود مشخص شد.

❖ بابت زمانی که به این مصاحبه اختصاص دادید سپاسگزارم و برایتان آرزوی موفقیت دارم.